Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2025)0186

Ühtekuuluvuspoliitika roll õiglase ülemineku toetamisel

Euroopa Parlamendi 10. septembri 2025. aasta resolutsioon ühtekuuluvuspoliitika rolli kohta õiglase ülemineku toetamisel (2024/2121(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artikleid 2 ja 3,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikleid 4, 9, 151, 153, 162, 174–178 ja 349,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrust (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/691, millega luuakse Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF) koondatud töötajate toetuseks ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1309/2013[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013[4],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu

---

1 ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.
2 ELT L 153, 3.5.2021, lk 48, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/691/oj.
3 ELT L 231, 30.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1056/oj.
4 ELT L 231, 30.6.2021, lk 21, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1057/oj.

Fondi ja Ühtekuuluvusfondi[5],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus)[6],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus)[7], milles on ELile seatud õiguslik eesmärk saavutada hiljemalt 2050. aastaks kliimaneutraalsus ja kehtestatud vahe-eesmärk vähendada 2030. aastaks kasvuhoonegaaside heidet vähemalt 55 % võrreldes 1990. aasta tasemega,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrust (EL) 2024/1735, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullnetotehnoloogia toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2018/1724[8];

– võttes arvesse oma 25. märtsi 2021. aasta resolutsiooni ühtekuuluvuspoliitika ja piirkondlike keskkonnastrateegiate kohta kliimamuutuste vastases võitluses[9],

– võttes arvesse oma 20. mai 2021. aasta resolutsiooni ELi piirkondade demograafiliste trendide muutmise kohta ühtekuuluvuspoliitika vahendite abil[10],

– võttes arvesse oma 7. juuni 2022. aasta resolutsiooni ELi saarte ja ühtekuuluvuspoliitika kohta: praegune olukord ja tulevased väljakutsed[11],

– võttes arvesse oma 15. septembri 2022. aasta resolutsiooni ELi majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse ning

---

5 ELT L 231, 30.6.2021, lk 60, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj.
6 ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.
7 ELT L 243, 9.7.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj.
8 ELT L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj.
9 ELT C 494, 8.12.2021, lk 26.
10 ELT C 15, 12.1.2022, lk 125.
11 ELT C 493, 27.12.2022, lk 48.

kaheksanda ühtekuuluvusaruande kohta[12],

– võttes arvesse oma 23. novembri 2023. aasta resolutsiooni töökohtade loomise kohta: õiglane üleminek ning sotsiaalse ja ökoloogilise mõjuga investeeringud[13],

– võttes arvesse oma 23. novembri 2023. aasta resolutsiooni talentide rakendamise kohta Euroopa piirkondades[14],

– võttes arvesse oma 12. detsembri 2023. aasta resolutsiooni ELi struktuurifondide raamistiku tulevase ümberkujundamise kohta, et toetada autotööstuse, rohe- ja digitaalse üleminekuga seotud probleemidest eriti mõjutatud piirkondi[15],

– võttes arvesse oma 14. märtsi 2024. aasta resolutsiooni ühtekuuluvuspoliitika 2014–2020 rakendamise ja tulemuste kohta liikmesriikides[16],

– võttes arvesse 12. detsembril 2015. aastal ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul (COP21) Pariisis vastu võetud kokkulepet,

– võttes arvesse Euroopa Liidu territoriaalset tegevuskava aastani 2030 (Territorial Agenda 2030 – A future for all places), mis võeti vastu ruumilise planeerimise, territoriaalse arengu ja/või territoriaalse ühtekuuluvuse eest vastutavate ministrite mitteametlikul kohtumisel 1. detsembril 2020,

– võttes arvesse komisjoni 4. märtsi 2021. aasta teatist „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021)0102),

 võttes arvesse komisjoni 14. juuli 2021. aasta teatist „Eesmärk 55“: ELi 2030. aasta kliimaeesmärgi saavutamine teel kliimaneutraalsuseni (COM(2021)0550),

– võttes arvesse komisjoni 2024. aasta veebruari aruannet „Forging a sustainable future together – Cohesion for a competitive and inclusive Europe:report of the High-Level Group on the Future of Cohesion Policy“ (Ühise kestliku tuleviku kujundamine – ühtekuuluvus konkurentsivõimelise ja kaasava Euroopa nimel: ühtekuuluvuspoliitika tuleviku kõrgetasemelise töörühma aruanne),

---

12 ELT C 125, 5.4.2023, lk 100.
13 ELT C, C/2024/4224, 24.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4224/oj.
14 ELT C, C/2024/4225, 24.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4225/oj.
15 ELT C, C/2024/4166, 2.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4166/oj.
16 ELT C, C/2024/6562, 12.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6562/oj.

– võttes arvesse komisjoni 27. märtsi 2024. aasta teatist üheksanda ühtekuuluvusaruande kohta (COM(2024)0149),

– võttes arvesse komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatist puhta tööstuse kokkuleppe ning konkurentsivõime suurendamise ja süsinikuheite vähendamise ühtse tegevuskava kohta (COM(2025)0085),

– võttes arvesse komisjoni 5. märtsi 2025. aasta teatist oskuste liidu kohta (COM(2025)0090),

– võttes arvesse Euroopa Regioonide Komitee 8. oktoobri 2024. aasta arvamust „Õiglane üleminek kõigile ELi piirkondadele“[17],

– võttes arvesse Euroopa Regioonide Komitee 21. novembri 2024. aasta arvamust „Uuendatud 2027. aasta järgne ühtekuuluvuspoliitika, milles ei jäeta kedagi kõrvale“[18],

– võttes arvesse Enrico Letta 17. aprilli 2024. aasta aruannet „Much more than a market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the single market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU citizens“ (Palju enamat kui turg – kiirus, turvalisus, solidaarsus – siseturu jõustamine kõigile ELi kodanikele kestliku tuleviku ja jõukuse tagamiseks),

– võttes arvesse Mario Draghi 9. septembri 2024. aasta aruannet „Euroopa konkurentsivõime tulevik“,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni arvamust,

– võttes arvesse regionaalarengukomisjoni raportit (A10-0137/2025),

A. arvestades, et ambitsioonikas eesmärk minna hiljemalt 2050. aastaks üle süsinikuneutraalsele majandusele võib tuua märkimisväärset majanduslikku, keskkonnaalast ja sotsiaalset kasu, sealhulgas luua uusi tööstusharusid, luua töövõimalusi ja parandada elukvaliteeti; arvestades, et samal ajal võib see üleminek süvendada ka piirkondadevahelisi erinevusi, mõjutades vähekaitstud elanikkonnarühmi ebaproportsionaalselt sotsiaalmajanduslike tegurite tõttu, mis takistavad neil üleminekust kasu saada, ning tekitada uusi nõrkuseid, eelkõige piirkondades, mis sõltuvad suurel määral süsinikumahukatest tööstusharudest, sealhulgas söekaevanduspiirkondades;

---

17 ELT C, C/2024/7058, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7058/oj.

18 ELT C, C/2025/285, 24.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/285/oj.

B. arvestades, et ELi piirkonnad erinevad sotsiaalmajanduslike omaduste, erineva arengutaseme, taristu, demograafiliste suundumuste ja tööturutingimuste poolest märkimisväärselt ning on ilmne, et ei ole olemas kõigile sobivat lahendust, mis suudaks asjakohaselt rahuldada nende erinevaid vajadusi; arvestades, et vähem arenenud piirkonnad kannatavad ülemineku tõttu tavaliselt rohkem kui enam arenenud piirkonnad;

C. arvestades, et digiülemineku kiirus ja ühenduvus on kogu Euroopas endiselt erinev, eriti maa- ja äärepoolsetes piirkondades; arvestades, et paljudel mõjutatud piirkondadel puudub põhitaristu ja olulised teenused, mis raskendab neil tootlike investeeringute ligimeelitamist, mis viib majanduse kestliku taastumiseni; arvestades, et on vaja rohkem investeeringuid, et kiirendada üleminekut kestlikule ja arukale liikuvusele ning ajakohastada ja mitmekesistada taristusüsteeme, et parandada juurdepääsetavust, edendada innovatsiooni ja toetada üleminekut keskkonnahoidlikumale majandusele; arvestades, et ühtekuuluvuspoliitikal peaks olema strateegiline roll nende lõhede ületamisel, territoriaalse ühtekuuluvuse edendamisel ja selle tagamisel, et ükski piirkond ei jääks üleminekul kõrvale;

D. arvestades, et paljud vaeseimad ja ohtudele vastuvõtlikuimad piirkonnad asuvad ELi idaosas; arvestades, et sõda Ukrainas avaldab nendele piirkondadele täiendavat negatiivset mõju;

E. arvestades, et saarte füüsiline lahtiühendamine ja isoleerimine mandrist kujutab endast püsivat struktuurset ebasoodsat olukorda, mis mõjutab majandus- ja ühiskonnaelu paljusid aspekte, sealhulgas juurdepääsu tööturule, haridusele, tervishoiule, liikuvusele ja avalikele teenustele; arvestades, et saarte piiratud territoorium piirab märkimisväärselt kutsealase täiendus- ja ümberõppe võimalusi, piirates seeläbi töötajate võimet kohaneda struktuurimuutuste või valdkondlike muutustega, näiteks nendega, mis on tingitud rohe- ja digipöördest; arvestades, et paljudel juhtudel sunnib alternatiivide puudumine töötajaid lahkuma oma kodupiirkonnast, et leida töökohti mujal, mis kahjustab sisuliselt nende õigust riigis viibida ning aitab kaasa rahvastikukaole ja ajude äravoolule saarepiirkondades;

F. arvestades, et ELi Õiglase Ülemineku Fond on ja peaks ka edaspidi olema oluline vahend tagamaks, et kliimaneutraalsusele üleminekust mõjutatud piirkondades elavaid inimesi ei jäeta kõrvale, ning aitamaks kaasa eesmärgile võimaldada piirkondadel ja inimestel tegeleda ülemineku sotsiaalse, tööhõivealase, majandusliku ja keskkonnamõjuga; arvestades, et vahendite kasutamise määr on programmitöö perioodi praeguses etapis endiselt liiga madal;

G. arvestades, et üleminek vähese süsinikuheitega majandusele, ülemaailmne kliimakriis ja keskkonnareostus ning nende mõju

toitumisele, haridusele ja tervisele kujutab endast ka laste õiguste kriisi ELi erinevates piirkondades, ja arvestades, et tuleb võtta mõjusaid ja tõsiseid meetmeid tagamaks, et lapsed ja tulevased põlvkonnad kasvaksid väärikalt ning omandaksid tulevase tööjõuturu jaoks vajalikud oskused;

H. arvestades, et soovitused liikmesriikidele üldstrateegia kohta koos asjakohaste eelarvevahenditega vaesuse ja eelkõige perekondade ja laste vaesuse vastu võitlemiseks Euroopa Liidus ning poliitika ja meetmetega selle rakendamiseks edendavad siseturu süvendamist ning edusamme majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse saavutamisel ning toetavad komisjoni eesmärki saavutada konkurentsivõimeline ja kaasav ning mitmekesiste piirkondadega Euroopa;

I. arvestades, et Euroopas valitseb praegu tööjõupuudus ja oskuste nappus, mis kahjustab liidu konkurentsivõimet, nagu on tuvastatud Draghi ja Letta aruannetes; arvestades, et tööstuse ja tehnoloogia arengu ning investeeringute strateegiline detsentraliseerimine üleminekust mõjutatud piirkondadesse võib aidata sellist puudust leevendada, kuid nõuab piisavaid investeeringuid kaasnevatesse avalikesse teenustesse ja taristusse, nagu eluase, haridus ja transport;

J. arvestades, et paljud sektorid, mida dekarboniseerimine kõige rängemalt mõjutab, seisid silmitsi ebasoodsate töötingimuste ja hooajatöötajatest sõltumisega; arvestades, et rohe- ja digipööre peavad käima käsikäes sotsiaalse õiglusega; arvestades, et õiglane üleminek peaks aitama võidelda diskrimineerimisega töökohal, tagada inimväärsed ja kvaliteetsed töötingimused, tõsta tööstandardeid ning tagada toimivad turvavõrgud ja kaitsemehhanismid töötajatele, kelle töökohti see mõjutab;

K. arvestades, et turism on ELi majanduse oluline sektor, mis annab otseselt ja kaudselt üle 10 % ELi SKPst, ning sellel on oluline roll konkurentsivõime, sotsiaalse heaolu ja kestlike töökohtade loomisel, eriti piirkondades, mis sõltuvad suurel määral turismist; arvestades, et turism võib märkimisväärselt kaasa aidata territoriaalsele ühtekuuluvusele, eelkõige äärepoolsetes, maa-, ranniku-, äärepoolseimates ja saarepiirkondades, ning võib toetada majanduse mitmekesistamist ja õiglast üleminekut piirkondades, mis seisavad silmitsi struktuursete probleemide, rahvastiku vähenemise või süsinikumahukatest tööstusharudest sõltuvusega; arvestades, et ELi turismitööstus, mis koosneb peamiselt 2,3 miljonist väikesest ja keskmise suurusega ettevõtjast (VKEd), annab tööd ligikaudu 12,3 miljonile inimesele ja kujutab endast suurt majandusvaldkonda, millel on eri sektorites tugev mitmekordistav mõju; arvestades, et ühtekuuluvuspoliitika peaks toetama osana õiglasest üleminekust kestliku turismi strateegiaid, edendades vastupanuvõimet, innovatsiooni ning rohe- ja digipööret turismisektoris, edendades

samal ajal kaasavat majanduskasvu ning säilitades kultuuri- ja looduspärandit;

L. arvestades, et erinevalt oma peamistest konkurentidest on EL heitkoguste vähendamisel maailmas esirinnas, tegeledes samal ajal paljude probleemidega, mis on tingitud keerulisest ülemaailmsest geopoliitilisest ja majanduslikust kontekstist;

M. arvestades, et energiasüsteemi ümberkujundamise protsess peaks käima käsikäes majandusliku konkurentsivõimega, ning arvestades, et oluline on kaitsta üleminekupiirkondade energiajulgeolekut;

N. arvestades, et tuumaenergia on lisatud rohelisse taksonoomiasse ja seetõttu aitab see kaasa üleminekule vähese süsinikuheitega majandusele; arvestades, et rohkem investeeringuid sellesse energiavormi aitaks saavutada ELi strateegilist autonoomiat ja süsinikuheite vähendamise eesmärke; arvestades lisaks, et see energiaallikas oleks toimiv asendus seoses energiatõhususe, töökohtade loomise ja majanduskasvuga üleminekupiirkondades;

O. arvestades, et Euroopa maailmajagu soojeneb kiiremini kui ülejäänud maailm ning kliimamuutustest tulenevad riskid muutuvad üha keerukamaks ja raskesti hallatavaks;

P. arvestades, et erilist tähelepanu ja toetust tuleb suunata saarte, saarte ja äärepoolseimate piirkondade ohustatusele, võttes arvesse tõsiseid sotsiaalmajanduslikke probleeme, millega nad seisavad silmitsi üleminekul ELi 2030. aasta energiaeesmärkidele ja 2050. aastaks kliimaneutraalse majanduse saavutamisel; arvestades, et saarelisest asendist tulenevad samaaegsed ebasoodsad tingimused saartel koos kliimakriisi ränga mõjuga seavad nende kodanikud veelgi ebasoodsamasse olukorda, süvendades olemasolevaid sotsiaalseid ja majanduslikke erinevusi; arvestades, et äärmuslike ilmastikunähtuste ja loodusõnnetuste, näiteks põudade, üleujutuste ning metsa- ja maastikupõlengute sagenemine suurendab veelgi arengulünki ja takistab edusamme ELi saarepiirkondade kestlikus arengus;

Q. arvestades, et ilma piisava tähelepanu ja rahalise toetuseta seisavad piirkonnad, mis varem sõltusid energiatootmisest, sealhulgas turba tootmisest, kaevandustegevusest ja rafineerimistehastest, ning teised tugevalt industrialiseerunud piirkonnad silmitsi majanduslanguse ohuga, mis vähendab nende konkurentsivõimet; arvestades, et nendes piirkondades esineb sageli demograafilisi probleeme, nagu püsiv rahvastikukadu, eelkõige maapiirkondades, saartel ja äärepoolseimates piirkondades, samuti vananemine ja ajude äravool, millele lisandub piiratud juurdepääs investeeringutele, ebapiisav taristu, ebapiisav ühendatus ning tootlikkuse ja tööhõivevõimaluste lõhe suurenemine võrreldes dünaamilisemate piirkondadega; arvestades, et need vajavad igakülgset toetust ja konkreetseid

ümberkorraldusstrateegiaid, et muuta need probleemid võimalusteks;

R. arvestades, et õiglase ülemineku strateegiate mõjusus sõltub ELi rahastamisvahendite sidusast ja strateegilisest kasutamisest; arvestades, et seetõttu on oluline säilitada territoriaalne ja kohapõhine lähenemisviis õiglase ülemineku territoriaalsetele kavadele, tagades piirkondlike ja kohalike omavalitsuste kaasamise programmiga hõlmatud territooriumide alt-üles strateegiate väljatöötamisse;

S. arvestades, et tuleks tugevdada tehnilist abi avaliku sektori asutustele, mida antakse Õiglase Ülemineku Fondi, programmi „InvestEU“ ja avaliku sektori laenurahastu raames – need on õiglase ülemineku mehhanismi kolm sammast;

T. arvestades, et Õiglase Ülemineku Fondi taotlusprotsessi tuleb lihtsustada, ühtlustada ja paindlikumaks muuta, et tagada laiem juurdepääs ning võimaldada vahendite kiiremat ja mõjusamat kasutamist; arvestades, et menetluste lihtsustamine on oluline Õiglase Ülemineku Fondi mõju maksimeerimiseks, eelkõige piiratud haldussuutlikkusega väiksemate piirkondade ja kohalike omavalitsuste jaoks, ning tagamaks, et toetus jõuaks õigeaegselt rohepöördest enim mõjutatud kogukondade ja töötajateni;

Töökohtade kaotuse all kannatavatele valdkondadele keskendumine

1. kutsub komisjoni üles hõlbustama koostöös piirkondade ja kohalike omavalitsustega liikmesriikide ettepanekul Õiglase Ülemineku Fondi erimajandustsoonide loomist alade sulgemisest mõjutatud piirkondades seni, kuni suurem osa kohalikult kaotatud töökohtadest asendatakse kohalikus piirkonnas, kusjuures esmajärjekorras antakse juurdepääs rahastamisele kohtadele, mis asuvad otseselt mõjutatud töökohtade kaotamise piirkonna üldises läheduses, ja muudele piirkondadele, tingimusel et on nõuetekohaselt põhjendatud, et nende kadude otsene või kaudne mõju õigustab juurdepääsu Õiglase Ülemineku Fondile; rõhutab, kui oluline on võtta arvesse ka sotsiaalseid kriteeriume, nagu kohalik töötuse määr, sotsiaalmajanduslik ebakindlus ja suurem sotsiaalse tõrjutuse oht, tagades, et majanduse taastumine on kogukonna juhitud ja jätkusuutlik;

2. nõuab, et nendes piirkondades kehtestataks kiiremad planeerimisotsused koos erimeetmete, rahastamisvahendite ja stiimulitega, sealhulgas ajutised ja sihipärased maksusoodustused ettevõtetele ja investeeringutele, tingimusel et need ei kahjusta ühtse turu stabiilsust; kinnitab veel kord, et sellised meetmed võivad luua töökohti, pakkuda võimalusi nendes piirkondades elavatele inimestele ja toetada ettevõtjaid, seades esikohale VKEd,

mikroettevõtjad ning traditsioonilisi kohalikke ja pereettevõtteid käitavad ettevõtted, edendades piirkondlikku arengut ja konkurentsivõimet;

3. rõhutab, et erimajandustsoonid võivad hoogustada investeeringuid ja majanduskasvu piirkondades, näiteks erimajandustsoonid, mis loodi 1959. aastal Iirimaal Clare'i krahvkonnas Shannoni lennujaamas ja 1996. aastal Poolas Sileesia piirkonnas Katowices; nõuab siiski, et neid mehhanisme reguleeritaks rangete normidega, tagamaks, et majanduslik kasu jõuaks mõjusalt kohaliku elanikkonnani, et vältida igasugust sotsiaalset või maksudumpingut, rahapesu ja maksudest kõrvalehoidumist, ning et nende suhtes kohaldataks sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalase kestlikkuse rangeid kriteeriume, seades esikohale kohalikud ettevõtted, eelkõige VKEd ja mikroettevõtjad;

4. nõuab saarepiirkondade lisamist abikõlblike piirkondadena vähendatud maksumäärade kohaldamiseks Õiglase Ülemineku Fondi saarte majandustsoonide raames, et tegeleda ebaproportsionaalselt kõrge elukallidusega nendel territooriumidel, mida veelgi süvendab rohepöörde ja energiasüsteemi ümberkujundamise mõju; rõhutab, et sellised fiskaalmeetmed on olulised, et suurendada saarekogukondade majanduslikku elujõulisust, toetada kohalikke ettevõtteid ja meelitada ligi kestlikke investeeringuid; rõhutab, et sihipärased maksusoodustused võivad olla mõjus vahend, et võidelda jätkuva rahvastikukao suundumuse vastu saartel, edendada töökohtade loomist ning edendada vastupanuvõimelist ja iseseisvat kohalikku majandust, tagades samal ajal õiglase ja kaasava ülemineku kliimaneutraalsusele;

Haridus, töötajate koolitus ja õpipoisiõpe

5. märgib, et ELi vahendeid (Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid ja eelkõige Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ning taaste- ja vastupidavusrahastu) ja Õiglase Ülemineku Fondi kasutatakse erinevate piirkondade investeeringute toetamiseks laste (alus)haridusse;

6. kordab, et paljudel Õiglase Ülemineku Fondiga hõlmatud piirkondadel on märkimisväärne ja uhke ajalugu koolitus- ja õpipoisiõppe programmides, mis on olulised töötajate ümberõppeks ja ka tööturu uutele nõudmistele vastamiseks; rõhutab, et nende jätkamine tuleks seada prioriteediks; nõuab Õiglase Ülemineku Fondi raames rahastamist, et toetada eelkõige naiste, noorte ja tõrjutud kogukondade juurdepääsu koolitusele ja õpipoisiõppe võimalustele;

7. rõhutab sellega seoses vajadust seada mõjutatud piirkondades esikohale investeeringud kõigil haridus- ja koolitustasanditel, sealhulgas integreerides koolitusprogrammidesse rohe- ja digioskused, kirja- ja arvutusoskused, samuti loodusteaduste,

tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika (STEM) oskused, kooskõlas komisjoni hiljutiste teatistega oskuste liidu, põhioskuste tegevuskava ja STEM-hariduse strateegilise raamistiku kohta; rõhutab rahastamise tähtsust põhiliste digitaalsete ja tehniliste oskuste tugevdamiseks, et suurendada tööalast konkurentsivõimet ja konkurentsivõimet; rõhutab vajadust piisavate ELi rahaliste vahendite järele mõjutatud piirkondadest pärit lastele ja üliõpilastele, sealhulgas kesk- ja kõrghariduse rahaliseks toetamiseks;

8. rõhutab, et spetsialiseerunud õpetajate nappus süvendab oskuste nappust strateegilistes sektorites ja kahjustab vähem arenenud piirkondade majanduslikku konkurentsivõimet; nõuab sihipäraste programmide väljatöötamist, et suurendada õpetajakutse atraktiivsust, eelkõige loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonnas, kasutades selleks eelkõige üleminekust mõjutatud piirkondades majanduslikke ja mittemajanduslikke stiimuleid; rõhutab, kui oluline on eraldada spetsiaalseid vahendeid õpetajate ja koolitajate uuenduslikuks koolituseks, samuti digitaalsete pedagoogiliste oskuste arendamiseks, mis on hädavajalikud, et valmistada töötajaid ette üleminekuteks tööstuses; nõuab meetmeid õpetajate palga ja töötingimuste parandamiseks, et meelitada ligi ja hoida kvalifitseeritud haridustöötajaid, eelkõige üleminekuetapis olevates valdkondades, tunnistades nende olulist rolli tööjõu ettevalmistamisel tulevasteks tööstuslikeks vajadusteks; nõuab, et komisjon hindaks õpetajate ja koolitajate koolitusse tehtavate investeeringute mõju, et tagada rahastamise parem kasutamine ning optimeerida õpilaste ja töötajate omandatud oskusi vähem arenenud piirkondades;

9. tunnustades õpipoisiõppesse juba tehtud investeeringuid, nõuab, et suurt osa mõjutatud piirkondade haridusfondidest kasutataks kvaliteetsete õpipoisiõppe programmide kaudu õpipoisiõppeks ja kutseõppeks, mis on kooskõlas töökoha kaotamise koha kohaliku kogukonna vajadustega, tagades, et need programmid pakuvad piisavat tasu, inimväärseid töötingimusi ja kvaliteetset koolitust;

10. rõhutab, et ühtekuuluvuspoliitika on õige vastus majanduslikele erinevustele ning et selle roll on praegu eriti oluline, pidades silmas deindustrialiseerimise ohtu; nõuab suuremat koordineerimist Õiglase Ülemineku Fondi, ESF+ ja Euroopa Regionaalarengu Fondi vahel, et maksimeerida nende mõju tööstuse restruktureerimisest mõjutatud töötajate ümberpaigutamisele ja ümberõppele; nõuab lisaks, et ESF+ vahendite haldamine oleks rohkem piirkondliku suunitlusega, juhindudes mitmetasandilisest lähenemisviisist, kaasates riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi, ning et ESF+ ja Õiglase Ülemineku Fondi vahel oleks eriti hariduse ja koolituse osas suurem ja parem koostoime; tunnistab ka Euroopa Investeerimispanga olulist rolli õiglase ülemineku toetamisel ning vajadust jätkata avaliku ja erasektori investeeringute vahelise koostöö tugevdamist;

11. rõhutab, kui oluline on viia ühtekuuluvuspoliitika, sealhulgas Õiglase Ülemineku Fond, kooskõlla piirkondlike innovatsioonistrateegiate ja aruka spetsialiseerumise prioriteetidega, et suurendada piirkondlikku konkurentsivõimet ning toetada majanduse mitmekesistamist ja üleminekupiirkondade vastupanuvõimet; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid pööraksid Õiglase Ülemineku Fondist rahastamiskõlblike projektide valikukriteeriumides erilist tähelepanu rahvastikukaoga piirkondadele ja seaksid mõjutatud piirkonnad esikohale üleminekust mõjutatud piirkondadest, suurendades selliste ettevõtlusalgatuste punktisummat, mis asuvad otseselt süsinikumahukate sektorite sulgemisest mõjutatud omavalitsustes, tagades seeläbi, et see stiimul annab käegakatsutavaid tulemusi; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tagaksid, et taaste- ja vastupidavusrahastu raames kättesaadavad vahendid aitavad toetada üleminekuprotsessi kõnealustel territooriumidel;

12. tunnistab autotööstuse keskset rolli ELis, sealhulgas töökohtade loomisel eri piirkondades; on seisukohal, et autotööstuse kaasamine õiglase ülemineku kohaldamisalasse on väga oluline, võttes arvesse ülemaailmsest konkurentsist tulenevaid probleeme üleminekul elektromobiilsusele ja põhjendamatute kaubandustõkete mõju; rõhutab vajadust sihipärase poliitika järele, milles seatakse esikohale töötajate ümberõpe, ja algatuste järele, mille eesmärk on mitmekesistada märkimisväärse autotööstusega piirkondade majandusmudelit;

13. on arvamusel, et kutseõpe on vajalik vastus piirkondade majanduslikule ümberkujundamisele; rõhutab vajadust luua Õiglase Ülemineku Fondi kaudu ambitsioonikad ja sihipärased kutseõppe- ja ümberõppeprogrammid tööotsijatele ja töötajatele, keda majanduslikud üleminekud otseselt mõjutavad, et vältida pikaajalise struktuurse töötuse tekkimist; rõhutab vajadust eraldada neile programmidele rahalisi vahendeid õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades;

14. kutsub komisjoni üles tegema koostööd liikmesriikide, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, ametiühingute ja kohalike ettevõtjatega, et tagada erilise tähelepanu pööramine asjaolule, et töö kaotanud töötajatel on võimalus osaleda ESF+ toetatavates tööhõive- ja koolitusprogrammides või muudes ELi rahastatavates programmides oma kogukonnas;

15. rõhutab vajadust töötada üleminekust mõjutatud piirkondade jaoks koostöös kohalike ettevõtete, haridusasutuste, koolitus- ja elukestva õppe keskuste, sotsiaalpartnerite ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ja avaliku sektori asutustega välja õpipoisiõppe- ja koolitusprogrammid, et pakkuda üliõpilastele ja töötutele võimalusi ja sisulisi kogemusi oma kogukonnas ning kaitsta nende riigis viibimise õigust;

16. rõhutab, et toimivad ümber- ja täiendõppe programmid nõuavad piisavat planeerimist ja ettevalmistust aegsasti enne mis tahes töökohtade järkjärgulist kaotamist või märkimisväärse tööstusliku muudatuse toimumist; märgib, et töötajate ja tööotsijate koolitus ja ümberõpe, oskuste täiendamine, ümberõpe ja elukestev õpe peavad toimuma viisil, mis tagab, et ELi rohe- ja digipöörde teel ei unustata kedagi, olenemata nende töövaldkonnast, lepingu liigist, soost või geograafilisest asukohast; nõuab meetmeid, mis hõlbustaksid vajalike oskuste ennetavat prognoosimist ja kavandamist ning tagaksid need õigused kõigile mõjutatud töötajatele; kutsub liikmesriike ja piirkondlikke ametiasutusi üles looma kohalikke oskuste nõukogusid või sarnaseid mitut sidusrühma hõlmavaid organeid, mille ülesanne on teha kindlaks kohalik oskuste nappus, prognoosida rohe- ja digipöördega seotud oskuste vajadusi ning anda nõu Õiglase Ülemineku Fondi ja ESF+ raames tehtavate sihipäraste investeeringute kohta;

17. teeb ettepaneku luua piirkondlik mehhanism õpipoisiõppe kavade mõju jälgimiseks ja hindamiseks, kaasates kõik sidusrühmad – kohalikud omavalitsused, tööandjad, haridusasutused ja noored; on veendunud, et see võimaldaks koolitusstrateegiaid kiiresti kohandada vastavalt tööturu nõudmistele ja osalejate otsesele tagasisidele, tagades seeläbi pikas perspektiivis õpipoisiõppe kestlikkuse ja tõhususe;

18. juhib tähelepanu sellele, et ökoloogilisest üleminekust mõjutatud piirkonnad seisavad silmitsi oskuste ja tööjõu nappusega, samas kui paljudes Euroopa piirkondades valitseb linnapiirkondades eluasemekriis ja ülerahvastatus; teeb ettepaneku luua sellistes piirkondades taskukohaste eluasemete programm ja märgib, et see programm peaks meelitama ligi noori, aidates seeläbi kaasa nende piirkondade majanduslikule ja sotsiaalsele taaselustamisele;

19. julgustab liikmesriike integreerima Õiglase Ülemineku Fondist ja ESF+-ist toetatavatesse projektidesse eluasemetagatised, kooselamise kavad ning õpipoiste ja üliõpilaste üüritoetuse, eelkõige piirkondades, kus noorte töötus on suur või rahvastik väheneb;

20. nõuab, et osa ühtekuuluvusfondidest eraldataks konkreetselt kõige madalama sissetulekuga leibkondade kodude ja kõige vähem energiatõhusate hoonete renoveerimiseks, mis muidu jääksid rohepöördes teistest maha;

Kvaliteetsete töökohtade kava

21. märgib, et õiglases üleminekus ei ole piisavalt arvesse võetud töötajate ja mõjutatud kogukondade eri profiilide eripära; märgib kahetsusega, et hooajatööle ei ole loodud alternatiive, mis oleks töötajate lisasissetuleku allikas või üliõpilastele sissetuleku teenimise võimalus;

22. juhib tähelepanu töötusele ja noorte töötusele, eelkõige paljudes piirkondades, maapiirkondades ja liikmesriikides; rõhutab seetõttu vajadust taskukohase eluaseme, transpordi ja hariduse kättesaadavuse ning noorte, eelkõige madala sissetulekuga leibkondadest pärit noorte kaasamise järele;

23. rõhutab vajadust täiendada kõrgharidus- ja koolitusnõukogude rahastamist, et tagada ümber- või ümberõpe töötajatele, kes kaaluvad oma ametiprofiili muutmist või kes on töö kaotanud, eelkõige naistele ja üle 50-aastastele töötajatele; teeb ettepaneku, et Õiglase Ülemineku Fond peaks pakkuma ka ümberõppe-, ümberõppe- ja haridusvõimalusi mõjutatud töötajate lähimatele pereliikmetele nende kohalike piirkondade läheduses;

24. hoiatab, et mõned suletud või sulgemisel olevad tööstusharud pakuvad töötingimusi, mis ületavad majanduslikku keskmist, sealhulgas kõrgemaid palku, riskitoetusi ja tervisekindlustust töötajatele ja nende perekondadele; rõhutab seetõttu vajadust ajutise rahastamise järele Õiglase Ülemineku Fondi raames, et kompenseerida töötushüvitiste ja uute palkade erinevust, võimaldades sujuvamat üleminekut ja tagades kõigi varem võetud lepinguliste kohustuste täitmise;

25. väljendab heameelt komisjoni võetud kohustuse üle esitada 2025. aasta lõpuks koos sotsiaalpartneritega välja töötatud kvaliteetsete töökohtade tegevuskava, et tagada kõigile õiglane üleminek; tuletab meelde, et tegevuskava peaks toetama töötajate, sealhulgas iseenda tööandjate õiglast töötasu, kõrgeid tervise- ja ohutusstandardeid, häid töötingimusi, koolitust ja õiglast töökohavahetust, eelkõige kollektiivläbirääkimiste ulatuse suurendamise kaudu; rõhutab, et tegevuskavas tuleks esmatähtsaks pidada üleminekute juhtimist ja see peaks sisaldama kaasnevaid ettepanekuid, mis töötajaid konkreetselt toetavad;

26. rõhutab, et õiglase ülemineku protsessi läbivate majandussektorite jaoks sõlmitud nn sotsiaalsed kokkulepped, millest on komisjonile teatatud, tuleb viivitamata heaks kiita; rõhutab, et need sotsiaalsed kokkulepped peaksid põhinema usaldusväärsetel diagnoosidel ja majandusprognoosidel, toetama kollektiivläbirääkimisi ja töötajate õiguste austamist ning võtma arvesse asjaomaste piirkondade eripära; toetab otseselt tööstuse ja energiasüsteemi ümberkujundamisest mõjutatud töötajate sotsiaalkaitsemehhanismide loomist, sealhulgas üleminekusissetulekut ja töötushüvitiste sihipärast pikendamist; nõuab Õiglase Ülemineku Fondi direktiivi õiglase ülemineku kohta töömaailmas, milles sätestataks õigusraamistik, et tagada mõjutatud piirkondades kvaliteetsete töökohtade loomine; julgustab looma üleminekust mõjutatud tööstusharudes töötajate rühmi, võimaldades endistel töötajatel saada otsest kasu piirkondlikust majanduse uuendamisest;

27. kutsub komisjoni üles hõlbustama sotsiaalkoolituse programmi loomist eakamatele töötutele, eriti naistele ja pikaajalistele töötutele, kes ei ole võimelised ümber õppima ja uusi töökohti leidma, tagades neile toetuse kuni pensionile jäämiseni, et tagada neile inimväärne elatustase; rõhutab vajadust tugevdada naiste rolli ja edendada puuetega inimeste integreerimist;

28. rõhutab, et liikmesriigid peavad seadma prioriteediks juurdepääsu riigi omandis olevale maale ning peaksid võimaluse korral taastama ja rehabiliteerima hooneid ja muud vara, näiteks vanu tööstusrajatisi ja kaevanduskohti, ning neile uue kasutusotstarbe andma, tehes seda Õiglase Ülemineku Fondi raames rahastatavate uute projektide jaoks, mis hõlmavad taastuvaid energiaallikaid, hoonete energiatõhusaks renoveerimist või keskkonnahoidlikku taasindustrialiseerimist; rõhutab, et liikmesriigid ja komisjon peaksid seda protsessi kontrollima ja jälgima;

Rakendamine ja juhtimine

29. rõhutab, et Õiglase Ülemineku Fondist toetuse saamise tingimustele vastavate piirkondade üleminek ei ole veel lõpule viidud ning et need piirkonnad vajavad jätkuvalt eritoetust energiasüsteemi ümberkujundamisega seotud erinevate probleemide lahendamiseks tulevikus; peab vajalikuks võtta meetmeid, et tagada nende vahendite maksimaalne kasutamine, sealhulgas lihtsustades haldusmenetlusi, luues toetus- ja nõustamismehhanismid, et aidata kohalikel omavalitsustel pääseda ligi vajalikele investeeringutele ja neid edukalt kasutada, ning suurendades kohalike omavalitsuste eelmakseid;

30. peab kahetsusväärseks, et mõnes ELi piirkonnas toimub demograafiliste muutuste ja rände tõttu pidev noorte ja oskustööliste väljavool, mis mõjutab eriti maa- ja sisemaapiirkondi, saari ja äärepoolseimaid piirkondi; tuletab sellega seoses meelde, kui olulised on tugevad maa- ja linnapiirkondade sidemed ning maapiirkondades elavate naiste sihipärane toetamine; tuletab meelde, et selline rände ja rahvastikukao tase mõjutab tõsiselt mõjutatud piirkondade konkurentsivõimet, majanduskasvu, toiduga kindlustatust, tootlikkust ja kestlikkust;

31. märgib murega, et viimastel aastatel on oluliselt vähenenud liikmesriikide piisav riiklik rahastamine nende vaesemates piirkondades; tuletab meelde, kui oluline on järgida ELi täiendavuse reeglit; kutsub komisjoni üles tagama, et riiklikud ametiasutused võtaksid struktuuri- ja investeerimisfondide projektide koostamisel ja rakendamisel nõuetekohaselt arvesse sisemist ühtekuuluvust;

32. nõustub, et Õiglase Ülemineku Fondi protsessi rakendamine on liikmesriikide ülesanne, kuid nõuab kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning otsustusprotsessis osalejate suuremat rolli,

tagades, et rahastamisstrateegiad on kooskõlas üleminekust mõjutatud kogukondade erivajadustega ja on kooskõlas muude õiglase üleminekuga seotud strateegiliste fondide investeeringutega; rõhutab, et väga oluline on lihtsustada juurdepääsu taotlustele ja laiendada fondi kohaldamisala, et teised võrdselt mõjutatud piirkonnad ja sektorid saaksid Õiglase Ülemineku Fondist kasu; rõhutab, et komisjon peab koostöös liikmesriikidega esitama selged suunised rakendamisküsimuste kohta, et kiirendada rahaliste vahendite eraldamist ja Õiglase Ülemineku Fondi algatuste tõhusat rakendamist;

33. on veendunud, et komisjon oleks pidanud kehtestama selged parameetrid, mida iga liikmesriik peaks järgima sellistes valdkondades nagu investeerimine haridusse ja koolitusse, töötajate täiend- ja ümberõpe alternatiivse tööhõive jaoks ning kolmandatest isikutest investorite võimalus säilitada endiste söe- ja turbapiirkondade kultuur ja traditsioonid ning aidata puhastada kaevanduskohtade ümbruses asuvaid saastatud alasid; ergutab oskusteabe ja parimate tavade vahetamist üleminekuetapis olevate piirkondade vahel; nõuab lisaks koostoimet selliste algatustega nagu „Uus Euroopa Bauhaus“ projektidega, mille eesmärk on muuta vanad tööstusrajatised sotsiaalseteks ja kultuurilisteks kohtadeks;

34. tunnistab, et alt üles suunatud suuremahuliste projektide rahastamine on puudulik; soovitab Õiglase Ülemineku Fondil need lüngad täita, kui vajadus on kindlaks tehtud; rõhutab, kui oluline on pakkuda piirkondadele, kohalikele omavalitsustele ja kogukonnarühmadele alates esimestest etappidest Õiglase Ülemineku Fondist sihtotstarbelist tehnilist tuge, et tugevdada nende suutlikkust alt üles suunatud planeerimisel ja aidata võimalikel toetusesaajatel valmistada ette kvaliteetseid ja mõjukaid projekte;

35. tunnistab, et Õiglase Ülemineku Fondist toetust taotlevate vabatahtliku sektori rühmade jaoks puudub vastav rahastamine, ning nõuab lihtsustatud rahastamismehhanismi; rõhutab, kui oluline on rohkem kui poole kapitalikulude või projekti olulise osa piisav eelrahastamine rühmadele, keda peetakse madala riskiga rühmadeks, tagamaks, et need rühmad väldivad rahastamise koordineerimisel ja koondamisel kõrgeid intressimäärasid ja tasusid, mis võimaldab seega kohalikel vabatahtlikel ja kogukonnaorganisatsioonidel üleminekuga seotud projekte mõjusalt rakendada;

36. nõuab, et suurendataks avaliku ja erasektori vahelist koostoimet, et nad saaksid üleminekuprotsessi ühiselt lahendada, sillutades nii teed kõnealuste territooriumide tootlikule ümberkujundamisele;

37. rõhutab riigiabi normide negatiivset mõju vabatahtlikele ja mittetulunduslikele rühmadele; rõhutab sellega seoses sotsiaalmajanduse üksuste olulist rolli konkreetsete

kogukonnapõhiste lahenduste pakkumisel ELi kodanike sotsiaalsetele vajadustele ning kaasavate ja inimkesksete lahenduste toetamisel õiglaseks üleminekuks; on seisukohal, et riigiabi norme võiks põhjendatud tingimustel leevendada väikese riskiga vabatahtlikele ja mittetulunduslikele rühmadele; kutsub sellega seoses komisjoni üles tegema koostööd liikmesriikidega, et riigiabi normide tõlgendamine oleks sidusam ja selgem, kui neid kohaldatakse kogukonna ja mittetulundusühenduste suhtes;

38. rõhutab vajadust töötada välja tõhustatud kogukonna kasu mudel, mis on kohandatud igale õiglase ülemineku piirkonnale; kutsub sellega seoses liikmesriike ja korraldusasutusi üles eraldama osa Õiglase Ülemineku Fondi vahenditest rohelise kogukonna kavade loomise, sotsiaalse innovatsiooni ja sotsiaalmajanduse toetamiseks, eelkõige rahastades kodanike energiaühistuid, kaasavaid kohalikke taastuvenergia tootmise projekte ja algatusi, mis edendavad kohalikku ringmajandust; märgib, et endistel töötajatel ja nende perekondadel peaks olema lubatud neis projektides investeerida või neis osaleda, tugevdades seeläbi seost rohepöörde ja sotsiaalse kaasatuse vahel;

39. kordab, et eluasemega seotud koostoimelised või kogukonna juhitud projektid peaksid saama kasu lihtsustatud juurdepääsust Õiglase Ülemineku Fondi rahastamisele, sealhulgas madalamate kaasrahastamiskünniste ja ettemaksete kaudu; nõuab liikmesriikidele suuniseid selle kohta, kuidas võimaldada eluasemeturul tegutsejatele juurdepääsu rahalistele vahenditele;

40. nõuab Õiglase Ülemineku Fondi halduskoormuse vähendamist kogukondade jaoks, luues praktilise kogemusega juhtide ametikohad ning töötades välja ühtse kontaktpunkti ja asjakohased digiplatvormid, et pakkuda tuge ja abi taotluste menetlemisel ja projektide haldamisel pärast nende valimist, tagades, et ka neil kogukondadel on võrdne juurdepääs rahastamisele, aidates vähendada piirkondlikke erinevusi;

41. nõuab, et Õiglase Ülemineku Fond toetaks, rõhutaks ja säilitaks mõjutatud kogukondade kultuuri- ja tööstuspärandit, edendades kestlikku turismi arengut; julgustab looma spetsiaalseid kultuuripärandi teatmike koolitusprogramme, et edendada kohalikku tööhõivet ja kultuurilist järjepidevust ning toetada külastuskeskuste ja tõlgendusruumide loomist, mis tutvustavad kohalikku ajalugu, traditsioone ja nende piirkondade üleminekuteekonda, luues seeläbi kohalikke töökohti ja säilitades kultuuriidentiteeti, meelitades samal ajal ligi kultuuri- ja haridusturismi;

42. rõhutab, kui oluline on strateegiliselt inimeste õigus jääda oma piirkondadesse või kohalikesse piirkondadesse; kutsub komisjoni üles andma välja konkreetsed suunised selle kohta, kuidas seda põhimõtet kogu ELis ja selle piirkondades rakendada ja jõustada;

nõuab selle kui valdkonnaülese põhimõtte tugevamat integreerimist kõikidesse ELi poliitikavaldkondadesse, et need toetaksid aluslepingutes sätestatud sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärke;

Põhimõte „sotsiaalne õiglus enne üleminekut“ igas majandusvaldkonnas

43. rõhutab ühtekuuluvuspoliitika keskset rolli ELi poliitiliste prioriteetide saavutamisel ja ELi majanduse edendamisel, aidates kaasa õiglasele, kaasavale ja kestlikule üleminekule ja arengule, edendades majanduslikku ja sotsiaalset lähenemist riikide ja piirkondade vahel ning edendades innovatsiooni ja tööhõivet; väljendab kahetsust, et kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku piiratud paindlikkusest tingituna on komisjon kasutanud ühtekuuluvuspoliitika ümber suunamist, kuigi see ei ole kriisidele reageerimise vahend, ometi on seda korduvalt kasutatud mitmeaastases finantsraamistikus eelarve paindlikkuses või kriisidele reageerimise mehhanismides esinevate puuduste kõrvaldamiseks, mis kahjustavad selle pikaajalisi poliitilisi eesmärke; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kiirendama ühtekuuluvuspoliitika rakendamist;

44. on veendunud, et muutused geopoliitilisel maastikul koos muude teguritega põhjustavad tohutuid muutusi ELi majanduse toimimises; rõhutab, et Õiglase Ülemineku Fond peaks säilitama dekarboniseerimise protsessis otsustava rolli; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles uurima peamiste energiavaldkonnas tegutsejate sulgemise ajakava ELis ja leevendama nende sulgemiste mõju, tagades töötajatele sotsiaalse õigluse üleminekul;

45. nõuab, et erilist tähelepanu pööratakse vajadusele edendada elektriühendusi, suurendada võrgumajutusvõimsust ja tugevdada energiasalvestussüsteeme, mis on energiasüsteemi mõjusa ümberkujundamise vajalikud komponendid; kutsub komisjoni üles julgustama liikmesriike täielikult rakendama direktiivi (EL) 2019/944[19] sätteid, mis on seotud kodanike energiakogukondadega, nähes ette erimeetmed vähekaitstud leibkondade kaitsmiseks energiaostuvõimetuse eest Õiglase Ülemineku Fondi piirkondades; on sellega seoses veendunud, et toetust tuleks anda kohaliku kogukonna juhitud rohelisele taristule ja taastuvenergia projektidele, nagu päikese-, tuule- ja hüdroelektrijaamad, samuti säästvale transpordile, mis stimuleerivad kohalikku majandust, pakkudes suurt potentsiaali kohalike töökohtade loomiseks ehitus-, inseneri-, hooldus- ja seotud

---

19 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj).

tööstusharudes;

46. rõhutab liikmesriikide tähtsust valdkondliku sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste edendamisel, eriti uutes keskkonnasäästlikes tööstusharudes, ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, sealhulgas sotsiaalmajanduse ettevõtjate kaasamise tagamisel; rõhutab, et miinimumpalga direktiiv[20] on suurepärane võimalus tugevdada kollektiivläbirääkimisi palgakujunduse üle ja sotsiaalpartnerite esindatust tärkavates sektorites;

47. rõhutab kvaliteetsetesse avalikesse teenustesse tehtavate investeeringute otsustavat rolli sotsiaalse vastupanuvõime suurendamisel ja majanduskriisidega toimetulekul, eelkõige piirkondades, kus valitsevad tõsised püsivad looduslikud ja demograafilised probleemid; rõhutab vajadust seada esikohale investeeringud põhitaristusse, sotsiaalteenustesse ja säästvasse turismi, samuti logistikavõrkudesse ja ühenduvusse, sealhulgas säästvatesse transpordiliikidesse, et edendada vastupanuvõimet ja innovatsiooni, edendades samal ajal kaasavat majanduskasvu, luues uusi töökohti ja muutes uued äriprojektid mõjutatud piirkondades elujõuliseks;

48. kutsub komisjoni üles keskenduma eelkõige saartele ja äärepoolseimatele piirkondadele, et toetada neid nende tõsiste sotsiaalmajanduslike probleemide lahendamisel, mis tulenevad üleminekust ELi 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkidele ning kliimaneutraalsele majandusele ELis 2050. aastaks, ning tegema liikmesriikidega koostööd, et eraldada nende riiklikest eraldistest õiglase ülemineku territoriaalsete kavade raames konkreetseid summasid; nõuab konkreetsete kompenseerivate meetmete võtmist, mis tasakaalustaksid puhtama majanduse ja ühiskonna poole liikumise protsessi negatiivsed tagajärjed saarte majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele, mis võivad tuleneda nende sõltumisest lennundus- ja merendussektorist; nõuab, et saari peetaks lennu- ja meretranspordi süsinikuheite vähendamiseks mõeldud taristu arendamisel esmatähtsaks;

49. peab kahetsusväärseks, et komisjon ei ole oma hiljutistes ettepanekutes tulevase mitmeaastase finantsraamistiku kohta teinud ettepanekut eraldiseisva õiglase ülemineku fondi loomiseks; nõuab seega, et komisjon jätkaks õiglase ülemineku fondiga ja looks 2027. aasta järgseks programmitöö perioodiks õiglase ülemineku fondi II, et anda leibkondadele ja kogukondadele üleminekuks otsest toetust ning võimaldada sekkumissuutlikkust, mis vastab ELi 2030. aasta energiaeesmärkidele ülemineku sotsiaalmajandusliku,

---

20 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2041, mis käsitleb piisavat miinimumpalka Euroopa Liidus (ELT L 275, 25.10.2022, lk 33, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2041/oj).

tööhõivealase, demograafilise ja keskkonnamõju ulatusele; rõhutab, et see fond peaks toimima ühtekuuluvuspoliitika raames koostöös liikmesriikidega toimuva eelarve täitmise ja partnerluse põhimõtete alusel, ning rõhutab, et fondil peaks olema oma prognoositav eelarveeraldis, mis tagab selle sõltumatuse erakorralistest kriisidele reageerimise vahenditest, nagu taasterahastu „NextGenerationEU“;

50. nõuab tungivalt, et komisjon ühtlustaks 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku rahastamisvahendeid, tagades sidusa ja koordineeritud lähenemisviisi õiglase ülemineku strateegiate toetamisel õiglase ülemineku fondi II fondi kaudu; rõhutab, et õiglase ülemineku fondi II kohaldamisala võiks kooskõlas liikmesriikide ettepanekutega laiendada meetmetega, mis tuleb kehtestada seni, kuni kohalikul tasandil kaotatud töökohad asendatakse, ning see peaks keskenduma kestliku arengu ja konkurentsivõime ühitamisele, tagades, et üleminekupiirkonnad saavad majanduslikult jõudsalt areneda, seadmata ohtu nende keskkonna- ja sotsiaalseid eesmärke; rõhutab vajadust õiglase ülemineku valdkondade kavade järele, milles võetakse kasutusele proaktiivne lähenemisviis, et ennetada ka võimalikke tulevasi ümberkujundavaid protsesse, ning mis hõlmavad selget kohustust töötada välja strateegilised taaselustamis- ja arengualgatused, pöörates erilist tähelepanu ettevõtete arendamisele ja töökohtade loomisele piirkondades, mida fossiilkütuste tootmisrajatiste sulgemine kõige rohkem mõjutab; rõhutab, et liikmesriikidel on teatav paindlikkus dekarboniseerimise suunas liikumisel kooskõlas kokkulepitud ELi eesmärkidega, võttes arvesse tehnoloogilist ja majanduslikku perspektiivi ning sõltuvalt kohalikest ja piirkondlikest vajadustest;

51. rõhutab vajadust kehtestada täpsemad jaotuskriteeriumid ja piiritleda vahendite territoriaalne ulatus, et keskenduda konkreetselt kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele NUTS 3. tasandi[21] haldustasandil; rõhutab, kui oluline on, et rahalised vahendid jõuaksid piirkondadeni, mida üleminek kliimaneutraalsele majandusele nende majanduse valdkondliku iseloomu või süsinikumahukate käitiste sulgemise tõttu eriti mõjutab, ning et investeeringud ei oleks suunatud üksnes NUTS 3 piirkonna suurtesse linnakeskustesse; rõhutab, et Õiglase Ülemineku Fondi vahendite eraldamisel tuleb kiiresti arvesse võtta ka territoriaalseid ja demograafilisi näitajaid, nagu elanikkonna vananemine, noorte väljaränne, rahvastiku pidev vähenemine ja rahvastikukadu ning ajutiste töökohtade mõju;

52. on veendunud, et hea valitsemistava raamistik on õiglase ülemineku rakendamisel keskse tähtsusega; rõhutab, et kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on keskne roll ELi programmide mõjusa kavandamise, rakendamise ja järelevalve tagamisel, arvestades

---

21 Ühine statistiliste territoriaalüksuste liigitus – 3. tasand.

nende lähedust kodanikele ja territoriaalsete vajaduste põhjalikku mõistmist; rõhutab, kui oluline on järgida partnerluse põhimõtet ja Euroopa partnerluse käitumisjuhendit ning rõhutada kohapõhist lähenemisviisi, et tagada kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide täielik osalemine rahastatavate projektide juhtimises, valimises ja järelevalves kooskõlas määruses (EL) 2021/1060 sätestatud mitmetasandilise valitsemise põhimõttega;

o
o o

53. teeb presidendile ülesandeks edastada see resolutsioon nõukogule, komisjonile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Euroopa Regioonide Komiteele ning liikmesriikide riiklikele ja piirkondlikele parlamentidele.